

Bölüm 9

FARKLI BAKIŞ AÇILARI TEMELİNDE SINIF KAVRAMININ KURAMSAL ÇÖZÜMLEMESİ

R. Berker BANK¹

GİRİŞ

Günümüzün burjuva kapitalist toplumu, kendisinden önce gelen diğer tüm toplumlar gibi, 'bir tek insanlık'tan oluşmaz. Durumları ve işlevleri toplumsal olarak farklılaşmış birbirinden ayrı iki kampa bölünmüştür: Proletarya (sözcüğün geniş anlamında) ve burjuvazi. Emekçi yığınların toplumsal sömürsü, modern toplumun üzerinde yükseldiği ve onsuz var olamayacağı temeli oluşturur. Bu tarihsel durum, bir sınıf mücadelesini doğurmuştur; sınıf mücadelesi, kimi zaman açık ve şiddete dayanan bir niteliğe bürünür, kimi zaman ise, işçilerin gereksinimlerini, zaruretlerini, haklarını yansıtan ağır ve algılanması güç bir süreci andırır. Toplumsal alanda, tüm insanlık tarihi, emekçi yığınların kendi haklarını, özgürlüklerini ve daha iyi yaşam koşullarını elde etmek için verdikleri mücadelelerin kesintisiz bir zincirini temsil eder. Toplumlar tarihinde, bu sınıf mücadelesi, her zaman için bu toplumların biçimini ve niteliğini belirleyen temel faktör olmuştur. Tüm devletlerin toplumsal ve siyasal rejimi, her şeyden önce sınıf mücadelesinin ürünüdür. Herhangi bir toplumun temel yapısı, bize, sınıf mücadelesinin yaşandığı sahneyi gösterir. Bu açıklamalar, sınıflı toplumlarda sınıf mücadelesinin genel alan ve anlamını oluşturur.

Bu çalışmaya konu olan temel sorunsal, sınıf kavramını, farklı açılımlarıyla birlikte ele almayı hedefleyen bir araştırmadır. Bu bağlamda, Marx'ın çalışmalarında geçen "sınıf", "sınıf bilinci", "sınıf mücadelesi" anlayışının kuramsal çözümlemesi yapıldıktan sonra; M. Weber, E. Durkheim, T. Parsons; tarihselci düşünürlerden G. Luács ve K. Korch ve A. Gramsci düşüncelerine yer verilmektedir. Sınıf, sınıf mücadelesi, sınıf bilinci şeklindeki Marksist kavramların yerine söylem kavramını öne çıkaran Laclau'nun düşüncesine yer verilmektedir.

Bu çalışma sınıf kavramını tüm açılımlarıyla ele alan bir araştırma değildir. Bu çalışma daha çok XX. yüzyılın bazı düşünürlerin analizleriyle sınırlandırılmıştır.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, berkerberker@hotmail.com

Laclau'nun iddia ettiği gibi, kapitalizmin sınıf m¼cadeleleri, liberal demokratik söylemin ve baskıcı ve gayri meşru sınıf ilişkilerinin “s¼ylemsel kuruluşu”nun basit yansımaları olduğu iddiası çeşitli d¼ř¼n¼rler arasında tartışmaya neden olmaktadır.

SONUÇ

Emekçi yığınların toplumsal k¼leliđi ve s¼m¼r¼s¼, modern toplumun ¼zerinde y¼kseldiđi ve onsuz var olamayacağı temeli oluşturur. Bu durum, bir sınıf m¼cadelesini doğurmuştur; sınıf m¼cadelesi, kimi zaman açık ve şiddete dayanan bir niteliğe b¼r¼n¼r, kimi zaman ise, işçilerin gereksinimlerini, zaruretlerini, haklarını yansıtın ağır ve algılanması g¼ç bir s¼reci andırır. Toplumsal alanda, t¼m insanlık tarihi, emekçi yığınların kendi haklarını, ¼zg¼rl¼klerini ve daha iyi yaşam koşullarını elde etmek için verdikleri m¼cadelelerin kesintisiz bir zincirini temsil eder. Sınıf kavramına ilişkin tartışmalar bug¼n hala devam etmektedir. Bazı d¼ř¼n¼rler toplumsal ilişkilerin anlaşılmasında sınıfın en ¼nemli unsur olduğunu s¼ylerken; bazıları ise sınıf kavramının, artık belirleyici olmaktan ¼ıktıđını ileri s¼rmektedir. Toplum bilimi bağlamında, sınıf kavramının, toplumsal yapının en ¼nemli ¼zelliđi olduğunu s¼yleyebiliriz. Marx için ise sınıf, toplumsal yapının temel taşıdır. Weber ise sınıfı, toplumsal yabancılaşmanın yalnızca bir tanesi olduğunu s¼ylemektedir. Durkheim, sosyal tabakalaşmanın sosyo-psikolojik tesirleri ¼zerinde duranların en ¼nemlilerinden birisi olmuştur. Bu çerçevede intihar olaylarının esas nedeni normsuzluk veya *anomi* dediği olay oluşturur. Laclau ise, Marx'ın sınıf kavramına ilişkin getirdiği kuramsal ¼z¼mlenmeyle radikal bir kopuşu ifade eder. O'na g¼re, toplumsal b¼l¼nme ile siyasal b¼l¼nme arasında bir ilişki yoktur. Dolayısıyla, sınıf m¼cadelesini siyasal b¼l¼nmenin temel dayanağını oluşturacak şekilde tanımlamak kesin olarak yanlıştır.

Bug¼n din, dil, ırk ve etnik k¼lt¼rel ¼atıřmaların sınıf ¼atıřmalarının ¼n¼ne geçtiği s¼ylense de, sınıf toplumsal yapının sadece en ¼nemli ampirik birimi değil; aynı zaman da, tarihsel hareketin ¼znesini oluşturan bir olgudur. Bu nedenle sınıfı hesaba katmayan her t¼rl¼ teorik ¼z¼mlenme eksik kalmaya mahk¼mdur.

KAYNAKLAR

1. Althusser, L. (2013), *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, ¼ev. Alp T¼mertekin, İstanbul: İthaki Yayınları.
2. Aron, R. (1992a), *Sınıf M¼cadelesi*, ¼ev. Erol G¼ng¼r, İstanbul, Dergah Yayınları.
3. Aron, R. (1992b) *Sanayi Toplumunu*, ¼ev. E. G¼rsoy, İstanbul, Dergah Yayınları.
4. Balibar, E., İ. Wallerstein (2000). *İrk Ulus Sınıf*, ¼ev. N. ¼ktem, İstanbul, Metis Yayınları.
5. ¼ulhaođlu, M. (2002a). *Bir Mirasın G¼ncelliđi*, ¼ev. İstanbul, YGS Yayınları.
6. ¼ulhaođlu, M. (2002b). *Bin Yılın Eşiğinde Marksizm ve T¼rkiye Solu*, ¼ev. İstanbul, YGS Yayınları.

İktisadi ve İdari Bilimler Araştırmaları

7. Durkheim, E. (2011). *İntihar*, Çev. Ö. Ozankaya, İstanbul, Cem Yayınları.
8. D'Amato, P. (2000), *Marksizm'in Anlamı*, Çev. A. E. Pilgir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
9. Engels, F. (1994). *Almanya'da Köylü Savaşı*, Çev. K. Somer, Ankara, Sol Yayınları.
10. Edgell, S. (1998). *Sınıf*, Çev. Didem Özyiğit, İstanbul, Dosta Kitapevi.
11. Gramsci, Antonio (1971), *Selecrion from The Prison Netebooks*, ed. ve çev. Quintin Hoare ve Geoffrey Nowell Smith, Londra: Lawrence and Wishart.
12. Keat, R., John Urry (1994). *Bilim Olarak Sosyal Teori*, Çev. N. Çelebi, İstanbul, İmge Yayınları.
13. Korch, K. (2000), *Marksist Kuram ve Sınıf Hareketi*, Çev. Mehmet Okyayuz, İstanbul: Doruk Yayınları.
14. Laclau E (1998) *İdeoloji ve Politika*, Çev. H. Sarıca, Belge Yayınları, İstanbul.
15. Laclau E ve Mouffe C (2008) *Hegemonya ve Sosyalist Strateji, Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru*, Çev. A. Kardam, İletişim Yayınları, İstanbul.
16. Lukács, G. (2014), *Tarih ve Sınıf Bilinci*, Çev. Y. Öner, İstanbul: Belge Yayınları.
17. Lukács, G. (1998), *Lenin'in Düşüncesi Devrimin Güncelliği*, çev. Ragıp Zarakolu, İstanbul: Belge Yayınları.
18. Marx, K., Frederich Engels (1994). *Komünist Manifesto*, Çev. M. Erdost, Ankara, Sol yayınları.
19. Marx, K. (1995). *Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı*, Çev. S. Belli, Ankara, Sol yayınları.
20. Marx, K. (1995a). *Louis Bonaparte'nin 18 Brumaire'i*, Çev. S. Belli, Ankara, Sol Yayınları.
21. Miliband, R., N. Poulantzas ve E. Laclau (1990). *Kapitalist Devler Sorunu*, Çev. A. Aksoy, İstanbul, İletişim Yayınları.
22. Öngen, T. (1999). *Prometheus'un Sönmeyen Ateşi Günümüzde İşçi Sınıfı* Ankara, Alan Yayıncılık.
23. Öngen, T. (2002), "Marx ve Sınıf", Prkasis dergisi, Sayı: 8, s. 9-28.
24. Parsons, T. (2015a). *Toplumsal Eylemin Yapısı C.1 Marshall, Pareto, Durkheim*, Çev. N. Nirven, A. Bölükbaşı, Sakarya Üniversitesi Yayınları.
25. Parsons, T. (2015b). *Toplumsal Eylemin Yapısı C.2 Marshall, Pareto, Durkheim*, Çev. N. Nirven, A. Bölükbaşı, Sakarya Üniversitesi Yayınları.
26. Poulantzas, N. (2013), *Siyasal İktidar ve Toplumsal Sınıflar*, çev. Şule Ünsaldı, Ankara: Epos Yayınları.
27. Savran, G. (1993), "Lukács'ın Felsefi Mirası", *Özne-Yapı Gerilimi*, İstanbul: Kanat Yayınları.
28. Schecter, D. (2015), *Marx'tan Bugüne Solun Tarihi*, Çev. S. Torlak, K. Özdi, İstanbul: Dipnot Yayınları.
29. Therborn, G. (2010), *Marksizm'den Post-Marksizm'e*, Çev. Devrim Evcı, İstanbul: Dipnot Yayınları.
30. Vandenberghe, F. (2016), *Alman Sosyolojisinin Felsefi Tarihi*, Çev. V. S. Öğütle, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
31. Wallerstein, I. (2000b), *The Essential Wallerstein*, New York: The New Press
32. Wallerstein, I. (2000c), *Tarihsel Kapitalizm*, İstanbul: Metis Yayınları.
33. Weber, M. (2017). *Sosyoloji Yazıları*, Çev. Taha Parla, İstanbul, Deniz Yayınları.
34. Wood, E. M. (2011). *Sınıftan Kaçış*, Çev. Ş. Alpagut, İstanbul, Yordam Yayınları.
35. Wood, E. M. (2017). *Kapitalizmin Arkaik Kültürü*, Çev. O. Köymen, İstanbul, Yordam Yayınları.